

שכאלו בני אהבנו ג"כ בכל חלקי האדם לכן נחשב
 כאילו דבק בשבתה, ולכן אמר במחמיר שלמעלה
 שבהסך זה בחטרונו חלו ג' סוגי אהבת התורה
 היא נלקח ומתמעטת, ואחר על אב ב"ד שמת
 ולא נספר כהלכה אשר פעל זה יגלה קלוסם
 שבתובנתם הרעה אולם חובבים התורה, בדוראי
 אף אם אינם אוהבים האב ב"ד בחייו ואין
 מהגין זה כבוד יש כאן מקום לנרף ולומר כי היא
 שגאה תלויה בדבר דלא רחמימן ליה בני מחיה
 תשום דמוכה לון במילי דמחיה או שבאו לפניו
 לדון וינאלו חייבים, אבל כאשר מת כבר מהראוי
 לשבוע דבר בטלה שגאה, ועם כל זה לא נספר
 כהלכה אין זה כי אף רוע לבב בשבול שאינם
 חסדים ואוהבים התורה בעלם עד שאין חוששין
 בסלוקה והעדרה, ולזה התורה נלקדה על משתכחת
 בהתמעטת כמו שאמרנו שהכל תלוי בחשבול מוכן
 בהשוקתו אליה ומלן אף היה להם תשוקה ואהבה
 בה לא היה להם ששק מכלי התאזון וקונו על אב
 ב"ד ומורה שנסתלקו, ודקדק לומר אב ב"ד ולא
 חכם סתם בעבור שידבר נגד ההמוניים אשר אין
 להם שחף ושייכות אל הת"ח עד שגזר יוכל
 להתלות, אבל אב ב"ד שהיה דן להם דין תורה
 והורה להם הדרך אשר ילכו בו ואת המעשה אשר
 יעשו על פי דרכי התורה אשר היה מהראוי
 שיאהבבוו בשביל כך, ומה שעושים בהסך מוחלט
 שהוא מחד שאינם חסדים בתורה, וכנגד אהבת
 האמונו אמר ועל נערה המאורסה שנעקה בעיר
 ואין מושיע לה ר"ל שאין בני הקור מושיעים
 ומשיעים לעניי תורה ללמוד, ובאחר הדבר כי
 התורה היא המאורסה לישראל כהאמר ז"ל
 בפסחים (דף מט): תורה צוה לנו משה מורשה
 אל תקרי מורשה אלא תאורסה והיא מאורסה לכלל
 ישראל כולם כקטן כגדול כעני כעשיר עד שלזה
 כתוב (דברים לג) מורשה קהלת יעקב שהיא לכל
 קהל ישראל וכדליתא בסנהדרין (דף צא). אמר
 רב יודה אמר רב כל המונע הלכה מפי תלמיד
 כאלו גוזלו מנחלת אבותיו שנאמר תורה צוה וגוי
 מורשה קהלת יעקב מורשה היא לכל ישראל משעת
 ימי בראשית, ע"כ. הרי כי היא מאורסה לכלל קהל
 ישראל לא ליחידי האומה, לכן ג"כ כאשר העשירים
 חושבים לקחתה להם לבדם ואינם מתפקדים
 ללומדיה העניים היא נועקת שהיא ארוסה אל
 הכלל בשום ונחשב הדבר כמי שלוקח ארוסו של
 אחר וזבא אליה, ואע"כ שהיא מאורסה לעשירים
 ג"כ עם כל זה לכלל היא ארוסה לא אל הפרט
 ונחשב א"כ כאילו בא על ארוסה המיוחדת לאחד.
 ועוד יש לך לדעת כי היא מיוחדת לעניים דוקא
 ביותר ממה שאמרנו בנדרים (דף פא). הוהו
 בבני עניים שמהם תלא תורה, מכיון שאמר
 הוהו בבני עניים אם כן התורה מיוחדת להם,

והטעם מבורר למעלה ממנו שנתנה בתורה
 האשולל ומסולק מענין עולם הזה כדמיון
 העניים האמללים האלה הפסולקים מן העולם
 וחסרים מכל תאוותיו עד שעני תלבו, בלתי ועבר
 ובעל מן העולם לכן התורה מיוחדת להם בפרט,
 ולפיכך בדורות הראשונים היו מעמידים בתו ילדיהם
 מיוחדים ליתן שמהם בני העניים גם הם וזאת
 לקבוע שם למודם עד שהיה התורה מאורסת
 לכלל ישראל שבשביל זה היה אף תלמוד בני
 העשירים מכליח בידם ועלה יפה, לא כמו שעושים
 בדור העני עניות הדעת לזה שאין העשירים
 מסגירים אלא על בנייהם כל אחד לעצמו ולא שם
 לבו גם לבני העניים עד ש"ע"י כך אף לבניהם
 לא עלתה להם כי לא להם לבדם לתנה תורה,
 והו ממש על נערה מאורסה שנעקה בעיר אל
 העשירים שהם בעיר מן שאין כל בני העניים
 הריצים לבתת רגליהם להרחיק גדול אנה ואנה
 באשר ימצאו ערף לביתם, שנעקת לתשועת
 העשירים ואין מושיע לה, וכל זה מפני שאין
 אוהבים התורה בקנינם שאם היו אוהבים
 אותה בממונם היו משייכים לב להושיע גם לאחרים
 שילמדו תורה ושעל ידי כך תלליה גם בירי
 בנייהם, ועל משכב זכור פי כי אב ב"ד זה
 התורה מתמעטת כאשר בני אדם רודפים
 ולהטיט כל כך אחר המחיה או אומנות שכל
 פעולתם שבכסף היא לעולם תמיד, והאומנות
 יקרא זכר שאין לך דבר שהאדם מחבל ממנו
 פרנסה באומנות ובמ"ש בסנהדרין שבע שנין היו
 כבא ואצבה דלומנא לא חליף, כי אף מי שיש
 לו קרקעות לפרנסתו לפעמים ימצא להדיע ואין
 לו פרנסה אבל האומנות הוא שממש לכלל
 העולם ואל הכלל לא יגיע עוני. הרי שהאומנות
 היא מפרנסת האדם וכל פרנסה נקרא זכר מחד
 שהאשה תקבל פרנסה מהזכר באדאי ולכן כתיב
 (קהלת ט) ראה חיים עם אשה, ובקדושין (דף
 ל): אמר ראה חיים זו אומנות עם אשה זו תורה
 ומקדים הכתוב אומנות לתורה מפני כי האומנות
 מפרנסת התורה, הנך רואה בעיניך שיקרא לתורה
 אשה מפני שמקבלת פרנסה ומקילה שהמפרנס
 הוא האומנות נקרא זכר, לכן כאשר האדם היא
 בעל מחיה או בעל אומנות עם התורה לנקראת
 אשה הרי הוא מחזר בור עם נקבה בתקוה
 ראה חיים עם אשה ובעסקו בתורה גם הוא נקרא
 אשה שישב אוהלים כאשה כבודה בת מלך פנימה
 וכמו שאמרנו חו"ל על ת"ח שיושבין ועוסקין בתורה
 וישבין דומיין כנשים ועושים גבורה כנשים,
 ובעסקו במלאכה או במקיה הוא עושה גבורה
 כזכר הרי יש חזרו זכר לנקבה, מוכן א"כ ההפך
 שגלביעמו אשר הפרנסה תמיד הוא חזרו זכר
 לזכר כי גם הוא בעצמו זכר הוא בשלא יקרא
 אשה

דרוש על התורה

דס יואל נאמת בפעל זה היה גם , אזל בלי פעל
נסיי יקרא בטוילו שפיכות דמו נכח (דברים יב)
כי הדם הוא הנפש הטורה והקדושה . הרי כל
אלו ד' דברים הם ענין אחד שמנטלים חבור
התורה מישראל , כי ג' הראשונים הם על מה
שאין להם בתורה חבור ותשוקת האהבה שהיא
בג' דברים שעל ידי זה באו ג' לקות הראשונים
על שלא נספד וכו' , שמורה שאינם מוכנים אותה
בשכלם , ועל נערה מאורסה וכו' בממונם שאין
העשירים מהייעים לעניי תורה להספיקם , ועל
משכב זכור שאינם אוהבים התורה בנפשם לעמול
ולערוח בה או לעסוק לפנות בפרקמטיא לת"ח
שכל זה הוא טורח ועמל פעליי שהוא לנפש כאמור .
והרביעי הוא על **עצם** ישראל בעצמם כי מחד
עצמם אין להם חבור לה ואינם מוכנים בגופם
לקבלה שהוא מחד שנשפדו הלוות כמו שבארנו
שכן גופם אינו מן המוכן כדמיון הלוות העשויים
לקבל הכתוב אשר לקוי הזה מוסיף והולך תמיד ,
ואילו לא נשפדו הלוות היה האדם מוכן לה
לגמרי ולא היה זה שנוי לעולם , אזל עתה
שנשפדו ואין האדם בעצמו מוכן לתורה הוא פותח
והולך ככל דבר החסר שפותח תמיד , ואחר שזכר
כי כבוי אור התורה בעצמה הוא בשביל ד' דברים
אמר אח"כ בשביל ד' דברים מאורות לוקין המה
הת"ח בעצמם כמו שאמרנו , ולקוי שלהם הוא
כאשר יסולק הכבוד הראוי לחכמים , פתח ואמר
על כותבי פלסתר פי' שאם נשמע מאחד מהם
על איזה דבר תורה באור מוויף ושקר יהיה כלל
החכמים ללעג ולבזו לומר על הכלל שאין תורת
אמת נפיקם , וצוותר אם יבא דבר כזה בכתב
שזה כותבי פלסתר . ונפרט דברי אגדה שדרך
לכותבן כמו שביארנו במכתבא אבות , כי לא היו
חוזרים וזונים אותם על פה כמו התלמוד והוצרכו
לכותבן שלא ישתכחו מהם , בזה צריך צוותר
להזהר שלא לכתוב בהם דבר שנראה פלסתר ,
שעל זה ולקו המאורות שאומרין עליהם שאין מי
שיועד דברים לאמתתן ואשר אינם חכמים יתפארו
עליהם כאילו הם יודעים יותר לקבל אל שער
האמת . ומעיד עדות שקר הוא כאשר הת"ח ח"ו
אינם נזהרים במעשיהם שדורשים לרבים ומקוררין
אותן ובעצמם אינם שמרים הדברים שזה יקרא
מעיד עדות שקר , כמו שאמרנו בנרכות (ד' יד)
הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר
בעצמו כלומר שהוא אומר וקשרתם לאות על ידך
והיו לעוטפות בין עיניך ובאותו פרק הוא עובר על
זה בעצמו ואין אונו שומעין מה שפי מדבר ככה
ג"כ כשאין הת"ח נזהרים ומוגדרים במעשיהם
במה שמורים ומוכיחים אחרים המאורות לוקין
ומתבזים כל ת"ח בזה , ומגדלי בהמה דקה ר"ל
המגדלים

אשה ע"י עסק התורה הנקראת אשה ולכן זה
משכב זכור מה שלא יאות לו לעשות כן כי אם
לעסוק בתורה בשיקצת אוהלים ג"כ . ואם א"ל לו
בעצמו לעסוק בתורה עד שיהא לחלל בטורה ופועל
נפשו שהוא אהבת השם במעשה , עושה פרקמטיא
לת"ח כמו שאמרנו למעלה פהו גס כן כדבק
בכתיבה באהבת עמל ועודה נפשו של יקרא עוד
זה משכב זכור כי אם חבור זכר לנקבה , ולא
שיעמול כל יומיו וילוו בדבר המחיה והכל לעצמו ,
ומפני כי כל כך דבר גדול הוא לעשות פרקמטיא
לת"ח לשיוכל הוא ללמוד ולא יוכרח הוא להצטעל
מלימודו ולבקש פרנסתו בעצמו לכן בהפכו גם כן
התורה מתמעטת ולוקה ע"י כן . והסבה הרביעית
היא בפני עצמו כמו ג' הראשונים והוא שאין כאן
מקבל מוכן לתורה האלהית ואין האדם הראוי
שתתחבר אליו מחד עצמו ודבר זה הוא הפותח
והולך יום יום שאין ספק שהראשונים היו מוכנים
יותר לתורה מהאחרונים מחד עצמם :

ובעירובין (ד' נד) אמר אלמלי לא נשפדו
לוות ראשונות לא נשתכחה תורה
מישראל , ביאור הדבר שאם לא נשפדו הלוות
היתה תורת הש"י לישראל בחבור גמור , כי הלוות
הראשונות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב
אלהים הוא היות , לא ללוות האחרונות שבעצמם
היו רק מעשה משה והמכתב מכתב אלהים וא"כ
לא היה מתחבר הכתב אל הלוות , ואילו היה גוף
הלוות שנתנו לישראל מעשה אלהים גם כן עד
שהיה הכתב שבהם מתחבר אליהם לגמרי היה
האדם המקבל ג"כ גוף מוכן לתורה לגמרי כפי
הראוי , כי האדם המקבל התורה הוא כמו הלוות
המקבלים הכתב וצחינה אחת להם , ולא היתה
התורה סרה מישראל באשר היה האדם מקבל מוכן
לה , אזל עתה שהיה גוף הלוות מעשה אדם
והמכתב מכתב אלהים ואין כאן חבור גמור לכתב
אל הלוות כמו כן אין האדם בעצמה והכנה
העליונה לקבל התורה באופן שהתחבר אליו
לגמרי , ודבר זה הוא הלך וחסור שאין הבני אדם
מוכנים לקבל וזה גורם שנשתכחה והסורה תורה
מישראל , וכן שאמר ועל שני אחים שנשפך דמם
באחד הם הלוות שמה אחים תאומים כדכתיב
(שיר השירים ז) שני שדין כשני עפרים תאמי
צביה וידוע המדרש בזה . ומה שנשפדו נקרא
נשפך דמם שכל בטול דבר קדושה נקרא שפיכת
דמו , כמו שאמרנו בגיטין (ד' נו) בטיטום נטל
סיף וגידר את הפרוכת נעשה גם והיה דם יואל
ומנצבן מפני שהיה מבעל דבר הקדושה , כי
קדושתו הוא לו כנשמה מן השמים לגוף שהיה
קדושה כאשר בארנו שם באריכות . רק מה שקרא
שם לזה גם שאמר ונעשה גם וכו' זה בעבור שהיה

המגדלים תלמידים הקטנים והשפלים שאינם כדאי
 ולא הגישו להוראה להשיבם בראש או לתת להם
 שאר שררה על הצבור ומכל שכן לסמוך אותם בשם
 חכם ורב. ודוקא בדרך ישראל ביותר בלא שר
 נמצאים שמה רבנים חשובים וגדולים והוא מגדל
 בהמה דקה בודאי נדבר זה המאורות לוקין, כי
 באמת הם שפלים כן בתורה הן מעשים ונותן
 להם שררה אשר לא נאה לכסיל כבוד וידברו בני
 אדם על כל החכמים סיה, אבל בח"ל שאין שם
 חכמים כל כך אין זה כולי האי פחיתות לאחרים
 כי כמעט כמקום שאין איש הוא. ויותר מזה
 שאנשים כאלו שפלים ומחוקים רוצים להתגדל על
 כל ומשפילים אנשים גדולים וחכמים להראות
 גדולתם היחפאז הגרין על הגונו, באין ספק
 המאורות לוקין עד שחכמי הדור אין נחשבין לבלום,
 ודבר זה נראה ונגלה לעינים שבהמות דקות האלו
 מכלים ומשחיתים את כרם ה' צבאות, וקוצני
 אילנות טובות, ר"ל באור דם קולנים ועוברים
 על מילי דרבנן שנקראו אילנות כמו שנאמר קהלת
 (יב) דברי חכמים כדרכנות וכמסמרות נטועים הם
 הגטיעות שנטעו ותקנו רבנן בגזירות ותקנות
 טובות שיהיו קבועות כמסמרות הללו והכריות
 מקילים בהם לבלתי הזכר מכיון שאינם אלא
 מדרבנן, ובזה ודאי המאורות לוקין שאף חכמינו
 קדמונינו קדושי עליון ז"ל אין נחשבים לבלום
 בעיניהם וכל אלו הדברים החוש יעיד עליהם
 והמפורסמות אין צריכות ראייה. ומפני זה על כל
 פנים המאמר הזה צריך בלאור ואין קרוב אליו
 יותר מהביאור הזה, גם שהדברים נחמנים בעצמם
 העלייתם על הרשום בכתב אמת, ואין לך דבר
 חילול חכמים יותר בפרט לסמוך הקטנים בחכמה
 ומנין שיהו מכבדו אור התורה גם כן וגורם ביותר
 להסרת התורה, כאשר כל אחד רוצה ליעול את
 השם ומהנמנע שיהיו כל הלומדים תורחם אומנותם
 מצד עסקיהם ומשא ומתן שלהם גם שמתוך כך
 אינם מכוונים מעשיהם כ"כ, ומאחר שכלם שוים
 בשם יאמרו ההמונים אין גז"ש למחצה וכולם אין
 בהם ממש:

שכארתותינו אלה ונטל בביעוטו, כי לא די להם
 בטול התורה שעי" סבה מהסכות שזכרנו הנורמים
 סלוק והתמעטות התורה, אלא אף מראש נפשם
 מסלקים עד שיושיבים ומסירים אותה מלפנים, כי
 הדבר השייך אל התורה ביותר עד שהוא עמם
 התורה הוא האמת שנקראת תורת אמת, ומצד
 זאת הבחינה היא נאחית כי האמת אין לו שנוי כלל
 אבל לבחתי אמת אין לו קיום והוא בטל בעצמו,
 שהרי אם חסלק אף אחד מן אמת נשאר מת שאין
 קיום לאותו דבר היוצא מקו האמת אף כחוט
 השערה והוא מת ועבר ונטל, כדאיתא בסנהדרין
 (דף צ"ו) גבי אתרא דקוטשא שמה דמית בשביל
 דבר מועט שהיה משנה מן האמת, וזהו סבה
 התחלת התורה בחל"ש למעלה שאמר הקב"ה
 אל האל"ף אני אחד ואתה אחד והתורה היא
 אחת וכו' והדבר שהוא אחד לא ימלט שהוא אחת
 לגמרי, וכמו שייסד הפייט אמת וחתמו להודיע
 כי הוא אחד, וכי מה ענין זה ליה אלא שכל שיש
 לו דבר שני לו איז אותו דבר שהוא שני לו א"א
 שלא ישתנה מן הראשון מצד מה, שהרי זהו הראשון
 וזה שני, והוא הוא לשון שני בעצמו, וא"כ אלל
 השני שהוא משונה אין הדבר הראשון אמת אללו
 שהרי נמצא דבר שהוא שני שני לו, אבל הדבר
 שהוא אחד הוא אמת גמור, לכן במה שחתמו
 אמת מודיע שהוא אחד, כי כאשר הוא אמת
 גמור ושהאמת הוא קיים בו כבחינת החותם כאשר
 אמרנו למעלה, אזי אי אפשר שיהיה שני לו כמו
 שהתבאר, ומפני שרצה הקב"ה להודיע כי התורה
 היא נאחית ויש לה יסוד חזק כל ימות, וכל יסוד
 צריך להיות תחלה וקודם כנוצר למעלה תדמיון
 הבנין לכן פתח התורה בחל"ף להורות שהיא אחת
 ואשר הוא אחד הוא אמת וזהו יסודו וקיום לו כי
 האמת הוא קיים נאחי כאמור, ולכך התחלת
 התורה בחל"ף, ואיך א"כ ימצא האדם ידיו ורגליו
 לחבר אליה דברים טפלים ודברים שאינם אמת
 ובדאי שבה הוא מפיל כל בנין ויסוד התורה
 בכללה ומשך אמת ארצה כאשר הוא עוקר יסוד
 התורה וקיומה שהוא האמת:

ובבאורי יעלה בדעתך הרי חף למוד אחד או דין
 אחד מהתורה לא נמצא שלא יהיה בו
 מחלוקת תנאים ואמוראים או גאונים וקדושי
 עליון ודיעות שונות זה אומר בכה וזה אומר בכה,
 וכי לכל מי שאין הלכה כמותו אין שבר על תורתו
 או כ"ש שיהיה ח"ו בעונש הזה והרי בית שמאי
 אין לו דבריהם הלכה וכו' והוא ח"ו בכלל זה. לא
 מחכמה שאלת על זה, כי על זה אמרו בפ"ק
 דהגיגה (דף ג'): בעלי אסופות אלו ת"מ שיושבין
 אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין
 והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו
 פוסלן והללו מכשירן שמה יאמר האדם היאך
 אני

ובבאורי (קהלת ב') החכם עיניו בראשו זה
 ת"מ הרגיל בהשגתו, מקרה אחד
 לכלם זה נקרא רבי וזה נקרא רבי זה חכם וזה
 חכם זה עוטף וזה עוטף ח"כ למה חכמתי אז
 יותר למה נתתי נפשי על תורתו וחרתי ואמרת
 (שם) אין זכרון לחכם עם הכסיל למחר שניהם
 נכנסים לבית הוועד וצואלין זה את זה זה שואל
 ומשיב זה נשאל ואינו משיב היינו הוא דכתיב (סז)
 ואיך ימות החכם עם הכסיל, ע"כ. וכל זה
 לחכם אשר עיניו בראשו אבל רוב בני אדם הללו
 שוים אללם, מפני כי שם אחד לכלם ואף כי הוא
 דבר גדול מאד אינו מורגש בעבור שאר חסרונות

דרוש על התורה

לדעתו שייך לומר זנה שכמו שגבראוי המעשה
 חלופי המעשים והפכה כן כל חלופי דעותיה
 הספיקת מהלכה היא תורה באמת צדקה וזה
 שהאומרה יש לו טעם אמתי בדבר, אבל הדוע
 שני הדברים ומחליפין אין ליהם חלופי כלל כי
 הוא אמת ולא יבא מחתו כי אם אמת פלו
 שאמרו פועל אמת שפועלת אמת, והשקר אינו
 מתייחס כי אם לע"א אשר שקר והכל מהם. הנה
 אם המחליף בדברים בעלמא כך, בדברי פנחסו
 של עולם דברי תורת אלהי עכ"ל, וצדאי יקשה
 לך דבפ"ק דגירוזין (דף י"ג) אמרו על תלמיד
 אחד שהיה לר"מ שהיה מחליף הש"ך במ"ח פנים
 ועוד שם תלמיד וזהו חת"ה היה ציבנה שהיה
 מטהר הש"ך בל"ח פנים, ואין צללה דרין (דף יו)
 אחד רב יודא אמר רב אין מושיבין צללה דרין אלא
 מי שיוע לטהר את הש"ך מן התורה אמר רב
 אני אדון ואטברנו וכו' ואפ"ג שהוא שקר גמור
 שאין ש"ך טהור. הרי הקשו שם בתוספות מה לנו
 בחריפות של הכל שחורמה שמתו, ותרנו כמבואר
 שם וכל עיקר דבריהם זנה שהוא ללמוד ממנו
 פלפול גדול בחורה. אבל לפי הנראה אין צריך
 לזה כי בודאי מה שהיה מטהר הש"ך במ"ח פנים
 איננו חריפות של הכל כי הוא דבר עיקרי בחורה,
 שיש לדעת הדברים במהותם כלל בחינותיהם
 והש"ך הלא יש לו בחינות לטהרה בעלם מחתו
 ככל הלימודים שלמד זנה שם ומצאם יש לו בחינות
 מה לטהרה ח"ף כי התורה שמתו, המשל זנה
 מי שהיה מתווכח וידבר על הש"ך שם מוצא
 הרוח ונשגדו יאמר ר"י העפר, אשר
 מבואר בגלגל שדברי שיהיה אמת רק שהאומר
 שהם מיסוד הרוח וידבר בעיקר אמת שכל עיקרם
 רוחניי כמזכה מהיותם צמים, המים שאם
 היו עפרוריים לגמרי היו שהיה צמנו העפר,
 ואשר יאמר שהם מיסוד העפר הוא אמת
 בבחינה מה והוא כי יש בהם צמנו העפר
 כמושג צעת שידרפו אלה שאין צד פנינתו
 ככה ג"כ מה שהיה מטהר הש"ך צמנו הוא
 לעמוד על מהות הש"ך בכל בחינותיו אשר יש לו
 ד בחינה לטהרה מזד הלמודים ההם ועם כל זה
 התורה שמתו, לכן אין זה פלפול של הכל כלל,
 כי אם פלפול אמתי מזד אותה בחינה שהיה
 לטהרה כי זנה עומד על אמת הש"ך כפי כל
 מה שהוא בעלמו כזה המחכים על העצים לדעת
 כל מהותן. אבל אלו שעושים תורת אלהינו פלסתר
 ואומרים שהם דברי חזון, בודאי דברי חזון
 הן לכל שומעין אשר לב השומע נשבר ונקרע מזה;
 כי ואמרו בחינה סוגיא בתלמוד ציור מה שיודעין
 ואומרים בעצמן שאינו כי אם ציור נבועי רק
 שעושים זה להראות כח מעשי חזונים ומתוך כך
 ולכו בגוים אין תורה, כי אשר הם מוכנים ומפנים
 בתורה

אני לומר תורה מעתה, ח"ל (קהלת ו"ג) כולם
 נתנו מרועה אחד, אל אחד נתן פרנס אחד
 אחת מפי אדון כל המעשים ז"ה דכתיב (שמות
 כ') וידבר אלהים את הדברים האלה, ח"ף אמת
 עשה אונן כאפרכסת וקנה לך לב מצין לשמע
 את דברי מעמלן ואת דברי מטטרין את דברי
 אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת
 דברי מכשירין. הלא יש לפקפק מה צורך לומר
 מפי אדון כל המעשים ומה ענין לשון זה לכאן,
 אלא שבה לומר שאל יקשה לך מכיון שהיה הלכה
 אחת נתנו מרועה אחד ומה לנו ולהם על זה אמר
 שהם מפי אדון כל המעשים, ר"ל כמו שרמזו
 המעשים הם מאתו יתברך ככל הנבדאים שם
 שהם מחולקים ומהם הפכיים לגמרי עם כל זה
 כלם מן השי"ת שהוא אחד וכלם יש בהם האמת
 מזד כמו שאנו אומרים פועל אמת שפועלתו
 אמת, כי היום בבחינת מה שגבראו עליו הם
 אמת וכן האש שהוא הפכס בבחינתו אשר הוא
 נבדא עליו גם הוא אמת, ככה רבוי הדעות
 בעצמם הם כלם מאתו ית', ואף אם הם הפכויות
 מ"מ כל אמת יש לה בחינה אמיתית מזד כמו שיבא
 עדות וראיה ברורה במשל דמיון, וכמו שהנמצאים
 הגם שכל אחד אמת מזד בחינתו מ"מ ימצא
 לפעמים אחד מהם הקרוב אל האמת יותר מחבירו
 והוא האמת הגמור, כי אין ספק שהאדם קרוב
 אליו בעצמו יותר מכל הב"ח כן הדעות המחולקות
 יש קרובה אל האמת לגמרי והיא הלכה, אבל
 אעפ"כ אותה שאינה אמת גמור עד שתהא הלכה
 אין לדחותה מפני זה, כמו שנבדאים ששל כל
 פנים האחרים הם ג"כ במציאות כאשר גם הם
 שלמים ואמתיים מזד, וזהו אמרם אע"פ שהם
 אומר וזה מתיר זה פוסל וזה מכשיר אל אחד
 אמרם שכן אמר הקב"ה שבחינה אמת הדון כך
 ובחינה אחרת כך ומ"מ האחד הוא אמת בעצמו
 לגמרי לא בבחינה פרטית, א"כ אין לדחות השאר
 ג"כ כאילו אין בו ממש כמו שאין לדחות מעשה
 הש"י ח"ף שיש מהם שהוא ישר ואמת יותר ולכן
 כל אמת שהדעות היא תורה ויש שר טוב לפעולתם
 כבונם לש"ש לאל אחד שאמרם כי כולם מאתו,
 אבל את אשר הוא יודע בעצמו שאינו אמת ושהוא
 שנוי מפורסם בכל בחינותיו אין לומר בו כמו שכל
 המעשים נבדאים מאתו יתב' כך דעתו ושכלו של
 אדם בכל החלוקות כי אין דבר זה דעתו ושכלו
 בעצמו, שזהו שקר ידוע ואין שייך לומר שיהיה
 מאתו יתברך:

ובסנהדרין (דף צ"ג) א"ר אלעזר כל המחליף
 נדברו כאילו עובד ע"ז כתיב הכה
 (בראשית כו) והייתי בעיניו כמתעבת וכתיב הם
 (ירמיה ג"א) הכל הנה מעשה תעתועים, ע"כ.
 ר"ל כי בודאי כל דבר שהאדם אומר והוא אמת

לקנותה ומהר לאבדה, לכן אם אין למוד האדם כראוי לפי השכל עד שיתקיים בו, דהיינו שיקנה תחלה המשנה שהיא יותר קרובה לאדם מפלטול התלמוד אין קיום לה אצלו, ולכך סדרו חכמינו ז"ל למוד האדם בכדי שיתקיים בו, ואמרו במדרש פרשת זו המשנה היא עמוד ברזל לתורה, כי על ידי המשנה יש לאדם יסוד של ברזל שעליו התורה שהוא התלמוד נבנה:

ובסנהדרין (דף מ"ב) (משלי כ"ד) בתחבולות תעשה לך מלחמה אמר ר' אחא בר חיננא אמר ר' אסא אמר ר' יוחנן בני אהס מוצא מלחמתה של תורה בני שיס צידו תחבולות של משנה, קרי רב יוסף אנפשיה ורב תבואות צכה שור (משלי ז'), ופירש"י ז"ל מלחמתה של תורה הוריותיה ולערוך על צדיקה ועל עיקרה לא כאדם המפלטול ומחודד ועל סברה ולא למד משניות וברייתות הרבה כי מהיכן יתגלה הסוד, אלא בעל משניות הרבה שאם יצטרך לו טעם ככאן ילמדנו מחוד משנה אחרת או אם יקשה לו דבר יבין מחוד משניות שבידו הא מני פלוני הוא ששמעטבו: במקום אחר אומר כן, עכ"ל. אבל אגמנו בעלי לערוך השכל רוצין לקנות התורה ועוזבין המשנה מפני שבטבע האדם חפץ בתלמוד יותר כשהוא חדוד פלטול וצפרט בנערותו ואך אחר שרירות לב לכך עוזבין המשנה ורצים אחר התלמוד. ולכך ביארו חכמים עונשן בסנהדרין (דף י"ט) (במדבר ט"ו) כי דבר ה' בזה וכו' רבי נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה, ע"כ. וכן הן מעשה הדור הזה שאין אחד משגת על המשנה בתשבו כי לא יקרא חכם רק ע"י התלמוד שהוא פלטול ומשא ומתן ולב האדם נמשך אל זה ומגיחין המשנה, בודאי על זה נאמר כי דבר ה' בזה כי דבר ה' הוא הנאמר על גוף המצוה הוא הגשנה בתשנה, וזה כי אין לתמוד אלא בשביל החכמה שכל אדם מבקש להתחכם בטבע ואינו מבקש לדעת המצות בעצמם, ואילו היה האדם מצלה כל ימיו בתלמוד היה זה יציאה מדרך החכמים ומדרך הישר די ויותר כנזכר אלא שגם זה איננו שזה להם עד שמצליח ימיהם בבבליהם האלו ויכבדו פלטול חדודי. וכבר התחלת להדריך בני אדם שיתנו ללמד צדיקה משנה תחלה ליסוד גמור ואח"כ כל סדר הלמוד על פי שגדרו חז"ל בדרכי התורה ולא עמדה לי, באשר מתחמשים תמוד אנשים חוטאים ומחטיאים אשר כל כוונתם בתורה רק לשם ויהרא, ומנעום מזה באחרם עוב שילמוד נכך פלטול הגמרא זו יעלה מעלה מעלה והוא לתהלה ותפארת לך ולבניך עד עולם לפעול כשם הגדולים אשר בארץ, ומלמדים הנערים ללפפץ כעוף המצפצף ואינו יודע מה, וזה הנהגת הדור השפל ופחות ההולכים דרכי עקלקלות

בצורה קטן יאמרו מה לנו ולדברים אלו הכדונים חלל ואותיות פורחות באויר ונמנעים ע"כ כך משיב, אין גם אחד וזאת הנערים הנעורים מאמתה שאין מבקשים תורה. כל זה מסוגיות ארצותינו אלה:

ובסנהדרין (דף ק"א) כל הקורא פסוק של שיר השירים ועשה אחרו כמין זמר והקורא פסוק בבית המשנה בלא זמנו מכיף רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככטר שמנגיין בו לזים וכו'. ואם על זה חוגרת שק מה תעשה על ששואין אותה פלסתר ח' כאלוהי אין לו תורה, באין ספק שחוגרת שק על מחניה ואשר תתלה על ראשה הלוך וזעוק קינה ויליל, וכי אין לו תורה אמת שקלוה אחר ההבל ויהבלו, וכי והרי זמנו של אדם לקיטורו לא יספיק אף ללמוד אחת סדרים מהתלמוד ואך יצלו אלו ימיהם בבבליהם אלו. ולא די לנו בזה אלא אף במקום שלא נמצא ולא נשמע פלטול הזה ולא ידעוהו ואשר לא חלק להם, גם אצלם התורה מונחת בקרן זיית ולא יחזרו על התלמוד בראותם כי צכת שאמרו שמוקיים בקלוק הזה, וכי כל הראשונים אשר היו לפנינו אף מומן קרוב וכי בזה קנו התורה, הגם יש להפלא הפלא ופלא כי הפלא ה' את מכותינו לפלא מארצות אלה התורה בכללה, ובדואי יש ללמוד באולי לפי קלקול הדור שרוצים להקל מחול התורה עד מקום שידם מגעת שכל אשר יקל בו יותר ישמעו לו, ועם כל זה ולכו בדרך הישר גם הוא רק שלא יאחזו בזה וגם מזה יביחו ידיהם כמונו היום מזהירים להטיה בדרך המעוקם יש לחוש כי יציתו לנו בזה ובהפך הדבר, שבכותנו ימאסו ג"כ, לכן עלינו להעיר את רוחם כי אין זה מגמתנו רק שיפאזו אל הדרך העולה בית אל להיות עם בני עליה שיקנו התורה ע"י שיחורו על תלמודם שהוא הנקרא עומק בתורה כמו שיתבאר, ולזה צריך עול של תורה ביותר כמו שהיו עושים הראשונים שהכבידו את עולם בגירסא לחזור על תלמודם יום יום וצוה קונים תורתם, ודבר זה מוטל על הרב המורה להם להראותם הדרך אשר ילכו בו ואת המעשה אשר יעשו וצדקות יבנות וצדקות לכך ואיש אל רעהו ואחר חוק ואתחוק בצד תורת אלהינו, לא כמו שהם עושים שאף הנערים כאשר ילמדו שעת ההלכה מיד יפנו לדרכם לומר כל אחד מה לי עוד לזעוק כבר ידעתי שטתה וע"י כן הלמוד בעל לגמרי האמת וזו עמוד אחד מקיום התורה שהקלקול זו יגרום סוק התורה לגמרי. העמוד השני מקיומה הוא בצד הלמוד אשר קלקולו ג"כ יטלך וישכח התורה, כי כבר אמרנו בשהתורה שכל אלהי והאדם גשמי עד שלא צמחה יהיה להם חבור ויוחס יחד קשה

דרוש על התורה

עקלקלות ומפסידין שבר הגדול המיועד למשנה, כמו שאמרנו במדרש אין הגלויות מתכנסות אלא בזכות המשניות, שנאמר (הושע ח') גם כי יתנו בגוים עתה אקבלם, ואלמה דוקא בזכות המשניות, אבל הוא הדבר אשר דברנו כי התורה היא צורת ישראל, כן פיזור ישראל מיוחס לשלא תמצא הלכה ומשנה ברורה במקום אחד, ויוחייב ג"כ שנלמדם המשנה ענה לפחות סדר הדינים יחד, לא כן הפלפול שלפנינו ע"י משא ומתן הוא בא מענין לענין שלא באותו ענין כידוע, לכן כאשר יתנו משניות מסודרות עם היותם בגוים מפוזרים ומופזרים אזי אקבלם גם הם. וזה עמוד השני מקיום התורה, והזרת הלמוד שזכרנו קצת ממנו הוא ההכל והפכו הוא סלוק התורה. וכדור הזה אין הפנים שלא תוסר התורה מאתם ואין מרגילין תלמידיהם לחזור על למודם, ואף ועלה על דעת שיהיה נשאר דבר אצלם כי אף אם חוזר עליו הרי אמרנו כי דברי תורה לריחוק שלהם מן האדם נוטים לאבד, ואין צריך ראייה שבמה שאין חוזרים על למודם תסתלק התורה לגמרי שזה נמצא הרבה בתלמוד כמה היו חוזרים על למודם וזה היה כל למודם, הכל כדי שתהא התורה עם האדם שבו יקרא בעל תורה לא זולת זה והוא הדין שהכל תלוי בו, ועתה אף אם יבחרו בדרך המקולקל היה להם לפחות לאחוז גם בזה לקנות התורה ע"י חזרת הלמוד, וכי לא תהיה התורה שלימה בפלפול של אמת כמו בהפכו עד שיכלו כל הזמן בהכלל לבדו ולא יתנו חלק כלל אל חזרת הלמוד, ומוכחה אני שכל זמן שלא ימצא דבר זה בין הגדולים והקטנים שמהם ילמדו הקטנים וכו' ועשו, חיי' אצלנו שאין תורה ואין משנה ישראל וכל יום גרע בזה משלפניו כאשר עינינו רואות ויש לדאג חס ושלוס כי יותר ויותר יתקלקל הדור ע"י כך. והעונש הזה ביארנו ג"כ בסנהדרין (דף טז) כי דבר ה' בזה וכו' ר' יהושע בן קרח אומר כל הלמוד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורה ואינו קוצר רבי יהושע אומר כל הלמוד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוולדת וקוברת. בא לומר כי זה יקרא דבר ה' בזה במה שלומד ואינו חוזר על למודו תמיד שדומה לוורע ואינו קוצר רק מניח שם הרע בכללך ובזיון העפר מן האדמה ומניחו לעופות השמים לאכול שאין לך בזיון כמוהו, ככה ג"כ השונה ואינו חוזר על תלמודו מניחה בזיון ביותר שמתכוונה אותה ואינו מקפיד על שתסתלק ותלך לו לאבד ג"כ. ועוד יש בזה דבר חכמה שכשחוזר על תלמודו הוא מתחכם ועשה חריף, שכן אמרו במדרש (איוב לב) כי לא רבים יחכמו אמר אליהו לחביריו של איוב לא כל מי שעוסק בתורה מתחכם אלא (שם) אכן רוח היא בלגוש שנותן בו הקב"ה רוח כדי

שיהיה רגיל בתלמודו, ע"כ. הרי לך כי החוזר על תלמודו ורגיל אצלו הוא מתחכם, וזהו שאמר כאן כי הלומד ואינו חוזר על תלמודו דומה למי שזורה ואינו קוצר רבי יהושע אומר כל הלמוד תורה ומשכחה דומה לאשה שיוולדת וקוברת. בא לומר כי זה יקרא דבר ה' בזה במה שלומד ואינו חוזר על למודו תמיד שדומה לוורע ואינו קוצר רק מניח שם הרע בכללך ובזיון העפר מן האדמה ומניחו לעופות השמים לאכול שאין לך בזיון כמוהו, ככה ג"כ השונה ואינו חוזר על תלמודו מניחה בזיון ביותר שמתכוונה אותה ואינו מקפיד על שתסתלק ותלך לו לאבד ג"כ. ועוד יש בזה דבר חכמה שכשחוזר על תלמודו הוא מתחכם ועשה חריף, שכן אמרו במדרש (איוב לב) כי לא רבים יחכמו אמר אליהו לחביריו של איוב לא כל מי שעוסק בתורה מתחכם אלא (שם) אכן רוח היא בלגוש שנותן בו הקב"ה רוח כדי שי

והנה אגחנו הפך הראשונים לגמרי אשר כל תורתם היה הגירסא שחזרו על תלמודם אשר השכר בזה שהתורה היא עם האדם בכל מקום שהוא ולא תסולק מאתו כלל, ועל זה אמרו בפסחים (דף כג.) שמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבה לכלאין ותלמודו צידו, ושמעתי שהיו אומרים הרוני מלכות אין כל צריה יכולה לעמוד במחיתן ומסיק שם דמייירי בהרוגי לוד. ומה ענין אלו שני דברים יחד, אבל היחס שניניהם הוא כי הרוגי מלכות מסרו נפשם על קדושת השם ובזה נעשה אדם נבדל מעולם הגשמי לגמרי עד שהיה מוסר עצמו למיתה להסתלק מן העולם על קדושת שמו הגדול, לפיכך אין כל צריה יכולה לעמוד במחיתן שאין חבור למדרגה הנבדלת הזאת עם שאר בני אדם שהיו נוטים אחר העה"ז בהיותם בו, וכן מי שבה לכלאין ותלמודו צידו שהוא בעל תורה נבדלת ושכלית ממש כאמור, אבל אם אין תלמודו צידו נשמתו אינה נבדלת ושכלית רק יש לה יחוס ואירוף אל הגוף בשאין תורתו עמו. וזה השינוי שכן

שכן שני הדברים והכן זה :

לבמדרש זנדי בן לוי בעי למחמי אפוי דריב"ל
 אחמתי ליה הראהו בני אדם שפניהם
 זקופות ובני אדם שפניהם נמוכות אמר לו אלו
 שפניהם זקופות תלמודן בידם ואלו שפניהם
 נמוכות אין תלמודם בידם ע"כ. וזהו כי אותם
 שתלמודן בידם אין להם בושא מלמוד במחית
 הנשמות הקדושות הנבדלות לגמרי מן הגוף כי
 גם הם נבחייתם כאמור, אבל אותן שאין תלמודם
 בידם אינם נבדלים מן הגוף ולכן פניהם נמוכות
 שיש להם בושא מלמוד במחיות קדושים. ועוד
 רמז בזה כי אלו שפניהם זקופות הם בפעל כי
 הפנים הוא היכרו של אדם ובו הוא נמצא ויכיר
 וא"כ הפנים הוא מציאותו בפעל לגמרי, לכן אותם
 שפניהם זקופות יעיד שהם בשלימות בפעל,
 ואותם שפניהם נמוכות אין תורתם השכלית אחת
 בשלל. הוציאה לפעל על ידי חזרתם תמיד והם
 מתייחסים אל החמרי שאינו רב בזה, אבל מי
 שחורו אחו הוא שכלי והשכל הוא בפעל כדוע
 ולכן פניהם זקופות שורה על השם בפעל, ודבר
 זה ברור כאשר תבין. וכאשר יראה האדם בענין
 למוד הראשונים ובפרט בעלי החוסמות מרוב
 יקראותם בשית סדרי התלמוד עד שלפעמים בדבור
 אחד מביאים ראיה וקושיית ממסכתות הרבה שאין
 אנו יודעים מהם אף דבר אחד, ועוד יבא מזה
 שקלקול זה הוא בקרב מעשים אין צנו,
 ועל זה נעברה רוחי בדברי ואמרתיו אוי ואבוי
 לבני אדם המבלים ימיהם בדברים שאין להם
 שייכות לתורת אמת כלל, וכי אין לנו תורה
 תמימה ארוכה מארץ מדה שהיה להם לבלות
 ולבלות ימיהם בה, וכל איש אשר רוח תורה בו
 ראוי לו לשאת קינה ונהי על דבר זה בפרט,
 ומאכה הכחם נפשו על זה וכונא בזה, ובפרק
 שני הארכנו מאוד בדבר זה עיני סם. אלו הם
 יעמודי התורה שבהתקלקל אחד מהם מוט התמוטטה
 התורה ובארצות אלה אין משגיחין על זה כלל עד
 שבעו"ה כמעט נסתלקה תורה לגמרי מישראל על
 ידי זה, ויותר מכל הוא בטול התלמוד שאין תורתם
 בי אם באקראי לא תמידית כי אם לתקופת השנה,
 ואחר כך יקראו דרור לרצף לבלות הזמן בין
 הזמנים וכל אחד הולך בשרירות לבו הרע שכל
 זמן שאינו עוסק בדברי הבאי האלו שאין בהם
 ממש יתשוב שאין צריך ללמוד כלל וכאילו אין זה
 זמן לתורה לקרוחו בין הזמנים, ואם הראשונים
 הכינו כך בודאי היה זה לכמה סבות עצמיות
 לתורה כדוע, אך עתה אין זה כי אם להסרת
 התורה לקיים אם תעובדי יום ויומים אעו"כ
 ועל ידי בטול זה מרגילים עצמם לשחוק וקלות
 ראש וחולתן מהדברים המגונים, והטובים שבהם
 יעשו את עצמם כמתעוררים ללמוד בפרקים אלו

מוסקים ולא יהיה זה כי אם לימים אחדים
 וזהו באמת דברים אחדים על יחידו של עולם ועל
 התורה האחת למצא דרך ותיבוא לינטל ממנה
 ביציאה מלמוד אל למוד, אשר על זה נאמר
 (זכריה ח) ליוצא ובה אין שלום כאשר פירש
 מתלמוד אל תלמוד כדאיתא בחגיגה. אבל הדרך
 שהיא טוב וישר לפני האלהים ללמוד בכל יום
 ויום בלי הפסק כלל כנאמר (משלי ח) לשקוד על
 לדתותי יום יום, וילמדו שעת הלכה בכל יום
 ויתורו על תלמודם תמיד עד שיהיה בידם, ואותן
 שיהיה להם פנאי ילמדו הפוסק. ואין זה לבס
 רק לאותם שכבר הגיעו למדרגה זאת כי די אל
 רובם בשעת ההלכה וחזרת הלמוד היותר נכחר
 מהכל, וכאשר יראה האדם צעון שכלו ומצא כי
 כל הסבות הגורמות קלקול התורה נמצאות בזמן
 הזה אזלנו עד שהעולם חשך בעדנו. ויותר
 מזה בלבול הלמוד של תנוקות של בית רבן שעליו
 העולם עומד כשהוא בכל פה שאין צו חטא,
 אשר אין ספר גודל הקלקול שמחילין ללמד
 פרשה אחת בסדר הזה ובשנוב האחר פרשה
 אחרת בסדר שקורין הכבוד וכן נוהגין כל השנה,
 עד שקודם שיתחילו השיייה ישכחו הראשונה שאינם
 חוזרים עליהם כלל כמו שעושים בתלמוד גם הוא,
 וכשבא אח"כ לתלמוד יוצא ערום ממקרא כאשר
 נכנס עד כי אף פרשה אחת בתורה איננו יודע
 עד שלא נמצא כמעט אין גם אחד הרגיל במקרא
 ואם יבא מי שירצה להדריכם בדרך אמת וישר
 אומרים הלא אחר הרוב יש להטות, על זה דאבה
 נפשי. ולספר כל הקלקולים ישרח וידאז כל
 המספרים, ועל כל הדברים האלה הגה קולי שאנת
 אריה וקול שחל ובמר נפשי אצכה ודמוע דאמת
 עיני. וכבר אמרנו בהקדמתנו כי אין מוסיחין את
 האדם מדברי אמת וישר ובא"ש דבר שהושח
 והעינים מעידים, אלא שהתורה הרעוה בעו"ה
 ובמקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לשום
 אדם. ואליכס אישים אקרא ולפני כל אשר תורת
 אלהינו בלבנו וחס על כבוד השי' ומורו אשתחא
 ואקוד אפים ארצה תעמדו נא בפרשה זאת
 והושיעו כי בלא מים עד נפש טבענו בין מלוא
 בלאו בתעמקי מים ואין מעמד ושכולת משפתנו
 כי בארצות אלה פנה הוד התורה ויוזה והדרה
 ואין עוד אור בשמים, כי חשך העולם מן התורה
 ובטל אור יקרות, אוי לנפשנו כי גמלנו רעה,
 ומה נעשה ליום פקודה נבואנו לתת דין ומשכן
 לפני דורש ומבקש עלבונה של תורה, שאנו מניחין
 ועוזבין תורת אמת והולכים דרכי עקלקלות דרך
 אשר לא בבלו ראשונים גם האחרונים, ואכשיס
 אשר פתח הבית החמרי הזה הוכו בסגוריים שהיה
 להם לראות הנגלה לעינים שכל הולכי דרך עקום
 ומקולקל הוה המתעתע את האדם מדרכי החיים
 לברכי

דרוש על התורה

הלכות, ופירשנו בתגור דרך חיים כי שם הלכה יכול על שאינו נוטה מנקודת האמת, ולפיכך דרך זה הוא שמוליכו לע"כ היה דרך הישר שאינו נוטה מנקודת האמת, אבל יבשו דבר שהוא הפך האמת והוא דרך עקלקלות, אין זה רק שגורם להסירו מדרך הע"כ:

ולכן בני שמעו אמרי וקחו מוסרי ולכו נא בעקבות הרועים הראשונים ולא ימוש מפניכם דברי תורה, ובהויית דאבני ורצה תהיה עסוקים, ולא תשאו נפשכם אל משאות שוא ומדוחים וזכו תכלו ימיכם ושמתיכם וטוב לכם בזהרית היםים בצוכם לייאות את פני האדון ה' אלהי ישראל, ואם תעשו כן הרי אתם מקבלים שכר כנגד הכל, וכך אמרו בירושלמי בפרק הרואה אם ראית שהבריות נתיישבו מן התורה תחזיק בה ותקבל שכר כלם שנאמר (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך. ובעד המורה לכם ללכת המעטרו והפילו מנגחכם אולי יחזק ה' צבאות גם אתי ויכפר משוגתי ואשר העייתי גם כזה ויקיים בי דברי חכמים המזכה את הרבים אין הטא צא על יד, ומי שימאן ולא יסיר מקרבנו עמל ואון אף כי מנדון לכבוד הרב ואיך אם כן לכבוד ה' ולכבוד תורתו ואין מולקין כבוד לרב, ועם כל זה לא יטא און לשמוע ולא יקבל מוסר בדרך שהוא מכשול לרבים ולדורות, לא יהיה לו לא ער ולא עונה ולא יהיה נמנה בכלל צורבא מרבין, וכל המיקל בכבודו להחשיבו כאחד ממצמי הארץ הרי זה משוגח ויהא נחשב לו כאילו ביד תורת ה' בגופו גפשו ומאודו וורעו עד סוף כל הדורות יהיו עוסקים בתורה ובמצות, וזכה אכלה לדבר במה שהוא יסוד וסכלית הכל וכל תלוי בו הוא חזרת הלמוד עד שיהיה תלמודו צדק ולא ימוש מפניהם ואזי תחזור תורה ליושנה כאשר לפנים בישראל ולא מוזמן ארוך, כי מה לאסוף ולצבור הון ועושר אתו ולאצטרו בהרף פנעם אחד, ולכן כל אשר נגע ויראת אלהים בלבבו וחדר על תורת אלהיו לעשות עמודים לה' שלא תפול בכללה ירגיל עצמו והלומדים לפניו בענין זה שהוא יסוד הכל שלא תחוש מפניהם, גם לשמור סדר הלמוד בדרך שאמרנו ללמוד סדר המשנה תהלה ואח"כ התלמוד ולחזור תמיד על הכל, וכן תינקות על בית רבי ללמדם תהלה מקרא כסדר מראש ועד' אסף ולחזור עליו עד שיהא שגור בפיהם ואח"כ יעתיקו למשנה, הוא הדרך אשר דרבו בו ראשונים ואחרונים, ואם יאמרו בני הדור הזה כי אינם מסוגלים לכך שאם כן מתי יעשו לביטא לזורר גופם, הלא ראש לחכמים אמר (קהלת יא) שמת בחור בילדותך ויטיבך לכך בימי בחורותיך וגו', כך הם דברי יב"ר. אי"כ איפה בני זאת עשה והנצל שלא תאבד לגמרי, כי כשהיה תורה מונחת בקרבן

לדרכי המוח אם נמצא גם חכמה ומשא ומתן של הלכה כאשר היה לפנים עיקר התורה בארצות אלו ומומיהם ללו שותים במה, כרש"י ובעלי תוספות ותלמידיהם ז"ל מי יוכל לספור מחול ירבינו דור אחד דור עד עתה שהיו מלאי מצות ותורה כרמון, ועתה בעו"ה גפשו יבשה אין כל כהפך הנלבל ואין אתנו יודע עד מה הכל בסבה זאת, שכאשר הם צדקם ובגבורת אנשים היה להם ללמוד תורה אבל הם מבליים ימיהם בדברים שאין בהם ממש האלו ולא מלאו כריסם מן התורה (יוע"י) חלק לבם עתה יאשמו כי כאשר צאו לעת יקנותם והיו רוזנים לעזובם הם ערומים וחסרים מכל ומקיים בהם (משלי א) אז יקראוני ולא אענה ישארני ולא יתאנני. ועתה בני ישראל זרע אמת הכי קרא שמו חלוק על שם (ירמיה נא) כי לא כאלה חלק יעקב לא זו העיר ולא זו הדרך כי אם עליו ועל כיוצא בו נאמר (מיכה ז) פתן אמת ליעקב, ופן תשא עיניך השמימה וראית וגו' ונדחת והשתחית וגו' אשר חלק ה' וגו', הם הם העובדים במדת האשר אין בו ממש בחלק לבם כמו שאמרו כל המחליף בדבורו כאילו עובד ע"י, ואף אם יהיה לאחד ימי מלאים להיות עם סובאי יין ובזוללי בשר כל היום וכל הלילה, ויבי הכקר אור יוכל ללבשו מיד ולהפך בחלוקו זה שלא כדרכי ת"ח בישיבה, ואם יהיה כמצוי עקום הלא זהו אומנתו שהוא חריפות ה' שקר וכל היותר שקר הוא חביב עוד וכל היותר נכוד ומבולבל. נקרא מפולפל ביותר, ועל כזה אמרו חז"ל שהיו עדיפים מנביאים ע"י (דף לט) מאי תולק וכו' ולמה אסרו מפני שערבובה עולה עמו, ולא מצאנו לשון זה שנופל על דבר הגון רק שהוא חלוק המחלק התורה והמעשים מן העולם:

ולכן בני אם יפתוך תעמים ופושעים בנפשותם ונפשות צדיקים ונקיים המעשים בני אדם מדרך חיים לדרך מיתה ומזודתם רעה פרושה על בני אדם לצוד בהם נפשות ילדים רבי השנים החושקים ואוהבים דברי ילדות ובעל וכאשר יכלו ימי הילדות והשמורת יראו נפשם הסירה מן הדעת וערומה מכל חכמה ולא נמצא אחס דבר, כאשר יקרה מקרה הכסיל בכל התלמידים שהיו בעלי לב נכון וזכי התבונה לפלפל בחכמה ולכסוף יצאו ערומים מכל לא נאשר בהם אף ריח תורה לא תאבה ולא תשמע להם, מי ה' צבאות אשר נתן לנו תורת אמת ומיי עולם נעט נשוכנו כי בנפשכם הוא, ואם תחת אשר היה אפשר לך ללבוש ולקשט בצאר הראוי לע"כ ולהיות התורה עמד להוליךך בדרך ההולך נכוחו לע"כ, וכמו שאמרו נדה (דף עג) כל השונה הלכות בכל יום מוצתה לו שהוא בן עולם הבא שנאמר (חבקוק ג) הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא

בקרן ויות ולא תהיה עם האדם רק לבקשה
 כלמניות ויונים, הוא כמו הקרואים לשלח ערוך
 ועליו כל מיני מגדים ואחס בידם ובכתם אין
 מאומה מה לאכול רק שזריכין לצפות על שלחן
 זה של אמרים :

ובפרק הגיוקין גיטין (דף ס) אמר ר' יוחנן
 לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא
 בשביל תורה שבעל פה שנאמר (שמות לז) כי על
 פי הדברים האלה כרתיו אתך ברית ואת ישראל,
 והנה יש להקשות למה דוקא בשביל תורה שבעל
 פה. אבל פירוש הדבר כי כל ברית הוא בין
 השמים שיש להם חזרו יחד בעצמם, הנה מפני
 כי תורה שנכתב מומחת בראון ואיננה עם האדם
 בעצמו לכן איננה כריתא הכרית לחבר את ישראל
 בעצמם עליו ותנך, אבל תורה שבעל פה שהיא
 עם האדם עליו שבה האדם בעצמו הוא בעל תורה
 נהוא הכרית וחזרו שיש לאדם בעצמו עם הש"י.
 ודי והותר שאנו כותבין התורה שבעל פה, אשר
 לא נחנה להכתב בהכמה זאת גזירה מאתו יתבי
 לשלא יבטל האדם בעזרות הבהמות המתות אשר
 התורה כתובה עליהם וקהי התורה עמו בפיו
 ע"י תורה שבע"פ אשר וולחה אין לעמוד על דבר
 מדברי תורה שנכתב, ולפיכך די בצרה שאנו
 בנותים את שבעל פה לשלא תשתכח, אבל מ"מ
 אין הכתיבה מצטלת הכרית ממנה דסוף סוף לא
 ינתן להכתב, ולא נחשב כתיבתה כתיבה כאשר
 לא נתנה להכתב רק שתהיה סדורה בפה האדם
 מדין הכרית קיים בזהר הוא, אבל אנהו אשמים
 שהתורה מומחת על השלחן הערוך ובעיניו אין דבר,
 וזי כרת הקב"ה ברית עם השלחן שהתורה מסודרה
 זמנאלת בו בעצמו, העבודה והמעון כי אין ח"ו
 ברית ונחשב זה כאלו ח"ו אין תורה, אך את זה
 תוכלו לעשות לפחות לבחור אחד מן הפוסקים
 הכוללים חקי התורה ומשפטיה וזכרתי אשר בני
 צורינו נמשכים אחרינו, וקחנו על זרועותיך ללמדו
 לתלמידים תדיר בכל יום כמו סוגיית ההלכה
 בתמידות, והפוסק יהיה חקוק על לוח לבך לא
 יזכר ושעת ההלכה לא תסור מנגד עיניך יום יום
 מכל ימות השנה. אמנם הדרך אשר הלכו בו
 הראשונים כל ימיהם הוא אשר אמרנו ללמוד משנה
 ותלמוד ולחזור עליהם עד שהיה תלמודם בידם :
 יהי רצון מלפני אדון כל שיהיו דברינו אלה
 לרצון ועד כאן הגיעו, כי הניקני רוחי
 בקרני בזהר אין הכנה והשקט בלבי, אמרתי
 לקרר רוחי בזה, גם בצולי ימלא אחד מעיר ושנים
 מתפחה אשר ויתו לבם לדברים האלה ואמלא
 מרגוע לבפשי כי זה נאמר (ירמיה עז) ואם תוילא
 יקר מוולב וגו', ואין לי נחמה יותר מאשר אחשוב
 כי דבר זה סימן לקץ גלותנו, כי ידוע שכל
 העדר הקודם נטשא מניא ההויה וכמ"ש דבר זה

במקומו, ולפיכך כאשר העדר התורה נמצא
 בעולם מוכנת הוייתה לבוא, והוא שאמרנו בברכת
 (דף ג) ג' משמרות היו ללילה על כל משמר ומשמר
 הקב"ה יושב ושואב כארי שאלתך (ירמיה כה) כי
 ממרום ישאג ממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג
 על נוהו, וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור
 נוער, שניה כלבים צועקים, שלישית תינוק יונק
 משדי אמו ואשה מספרת עם צבלה וכו'. ובמלאכה
 זה יש להסתפק מאי ענין משמרות הלילה
 לשאגת אוי שחרבתי וכו'. אבל ענין זה מפני
 שהגלות דומה ללילה וכמו שאמרנו בכל מקום
 וכדכתיב (ישעיה כא) שומר זה מלילה וגו', אשר
 נאמר על הגלות הנקרא לילה, וכמו שהלילה
 נחלק לג' חלקים שאין זה כזה כך הגלות כמו שיבא.
 וכמו שכתמרה הראשונה חמור נוער, כן בחלק
 ראשון מהגלות דהיינו כשחבר הכית היתה האומה
 המושלת משעבדת את ישראל במשא כבד וכבד
 ממנו ובמסים וארנוניות עד שהיו דומים לחמור
 הנושא משא במשא ועול שעבוד הקשה. חלק ב'
 היה דורו של שמד שגזרו עליהם הריגה ושריפה
 ובמלאכה בתלמוד, הוא שאמר משמרה שניה כלבים
 צועקים, כי ידוע כלבים נזכים מלאך המות ב"ה
 לעיר כדאיתא ב"ב"ק (דף ס) הרי שכלבים צועקים
 סימן למיתה, לכך משמרה שניה מהגלות היא
 כשגזרה אדום שמד ומיתה, לכן אמר שהקב"ה
 יושב ושואב כארי אוי לי ששחרבתי את ביתי
 וכו' כי כמו שידר ענין משמרה שניה מהלילה
 סימן מיתה כן הדבר הזה. משמרה ג' וכו' הוא
 נגד חלק ה' מהגלות אשר אנוהו פה היום כי
 ת"ל לא נמצא בו ענין חלק ה' גם לא השעבוד
 הקשה כנראשונה מהחלקים, רק שנוהגים עמנו
 כאיש עם האשה במשמרה ג' מהלילה, שהאשה
 מספרת עם בעלה כך הם שנקראים בעלים לנו
 כדכתיב (ישעיה כ"ו) בעלונו אדונים וזלתי' הם
 עמנו גדמיון זה ממש, כי כאשר יאהב איש את
 אשתו יקרננה ובשגלו אותה יגרשנה כך האומות
 שנאחזת אותנו ביד חזקה יגרשונו, הוא החלק
 ה' מהגלות שנמצאים בו הגירושים והגלו את
 ישראל מאחם. ואמר ותינוק יונק משדי אמו, כי
 במשמר ה' יש עוד סימן שני מה שלא תמצא
 בשאר משמרות, וזה כי במשמר ה' שהוא קרוב
 אל היום שהוא סימן הגאולה כמו שהלילה סימן
 לגלות לכך כמו שנסוף משמר זה תינוק יונק משדי
 אמו כך ישראל הנקראים נער כדכתיב (הושע יא)
 כי נער ישראל וזהבנו וכמו שהתינוק אין לו חכמה
 כמורגל בפי החכמים לומר הלא דבר זה אף
 התינוקות יודעים והוא יונק משדי אמו, כך אין
 לישראל בזה הזמן חכמה וזעת מעלתם רק מה
 שיונקים מהנקראים אם לישראל הם אשר לפנייהם
 היו שחברו הספרים שחוקם מחפשים ומשמשים
 כאשר

דרוש על התורה

ינהיג העני כי העני אין לו כח כך הוא בלי כח וזרועו ינהגו עממות, ולפיכך נקרא שילה כדכתיב (בראשית מט) לא יסור שבע מיהודה עד כי יבא שילה, כלומר: שהמלכים יביאו שי לו מעצמם בלי שיבא עליהם זכח לטובם, וכן חרגם אונקלוס ולו יקרא עמים וליה יקרא עממיה כלומר יהיו נשמעין אליו מאלהים. והנה מקשים בפסוק הזה וכי בביאת בן דוד יסור שבע מיהודה עד שיאמר לא יסור וגו' עד כי יבא, והלא הוא יהיה מיהודה. והמתנגדים מפקפקים עוד לומר והלא כבר סר שבע מיהודה והמשלה כלה. התשובה בזה כי אילו נכתב לא חסור המשלה היה מקום לדכריהם, אבל לשון שבע הוא מה שיש ביד מי כח מוכן למשול בזולתו, שהכנה שכנה נקראת שבע ולא המשלה בפעל, ולא בא אלא לומר שאינו כאשר בן אדם אשר אין בו הכנה כלל ומכת השבע היא לפי מה האדם שצידו השבע, שאם הוא צעל כח מכה ביותר ומושל על הכל, ואם הוא אדם חלש אין לו כח להכות כלל ולפעמים אף להרים ידו לא וכל ואעפ"כ השבע צידו להכנה אל המשלה, לכן אין קשיא כלל מה שאין עמה המשלה ליהודה, כי לא הכעמו עליה כלל רק על ההכנה שלא תוסר מאתו. ובאולי תאמר א"כ מה הבטחה זאת ששאין להם המשלה בפעל, אין זה קשיא שאם היתה ההבטחה צדעם לישראל בכלל היה צודאי קשה, אבל זאת ההבטחה היא לא יסור שבע מיהודה והלא ליהודה הבטחה גמורה היא שכאשר יתורגם ישראל למלכותם יהיה מלכם בראש מיהודה דוקא בשלה סר כח ההכנה ממנו. ואמר עד כי יבא שילה ולא אחר כך כי אז יסור השבע, שאין צריך לשבע כלל שהרי יבא שילה ויזבילו הכל שי לו מעצמם, וגם זהו צדעמו מצד זה הבטחה לישראל כי בהיות כח ההכנה עדיין ביהודה או אפשר שיהיה זה לבעלה שכל דבר שהוא בכח בהכרח יבא לפעל דל"כ לא נקרא שהוא בכח, והרי כבר אמרנו כי המשלה בכח היא ביהודה לפיכך נקרא מלך המשיח עני ורוכב על החמור שהוא עני ואין לו מכת השבע בכח גדול, ועם כל זה רוכב על החמור להנהיג העולם בהחסרו מהבטחה ודעת כאשר עמנו היום הוא כל נחתנו ותקוותנו שבמרה יבא ויגל לבנו, לחסרון תורה ומצוות שנתן עמנו בזמננו. אמן וכן יהי רצון במהרה בימינו.

כאשר ימשח התינוק בשדי אמו למלא יניקתו, אבל שיהיה להם דעת עצמם זה אינו, ודבר זה הוא קרוב לאור היום, לכן מחלק המשמר הג' לשנים, אשה מספרת עם בעלה ותינוק ונקב משידי אמו, סימן הראשון לאיכות התנהגות האמות עם ישראל בה, וסימן ב' להעדר התורה בה ולומר כי כאשר העולם חשוך מן התורה קרובה ההויה והוא האור וזה דבר בפני עצמו.

בפרקי ר"א (שמות ד) ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור הוא החמור שרכב עליו אברהם שנאמר (בראשית כב) ויחבוש את חמורו הוא החמור שרכב עליו משה (סג) וירכיבם על החמור הוא שעתיד לרכוב עליו מלך המשיח במהרה בימינו שנאמר (זכריה ט"ו) עני ורוכב על החמור. וקשה מה לנו בזה אם הוא חמור זה או חמור אחר, דעת ביאור הדבר כי בג' זמנים היה העולם חסר דת וחכמה בחמור הוה הניעור וריק, כי כאשר היה אברהם היה כל העולם כלו חשוך בלא אור השכל כלל שלא הכירו אף את צוראם ואברהם הקריא שמו בפני הכריות ולכן כתיב אצלו ויחבוש את חמורו, כי העולם היה בימינו בחמור שאינו יודע רק אבוס צעליו והרוכב עליו מנהיגו, וכן משה שהוריד התורה לעולם מה שהיה קודם לזה ריק ממנה כמו החמור כתיב אצלו וירכיבם על החמור, ועם שהוריד התורה לעולם יש היו יודעים בה ויש שלא היו יודעים בה והיודעים מהם מעוטא דמעוטא, וגם מהמעוט הוהו נשתכחה עד שהעולם בזמננו זה בחמור גמור, ולעתיד כשיבא בן דוד במהרה בימינו נאמר בו (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה וגו' כמים לים מכסים ולא יהיה עוד הסרה כלל כדכתיב (ירמיה לא) ועל לבם אכתובה, לפיכך כתוב גם אצלו עני ורוכב על החמור. והוא שאמר הוא החמור שרכב עליו אברהם הוא החמור שרכב עליו משה הוא החמור שעתיד לרכוב עליו מלך המשיח, כי בכלם הרכיבה על החמור היא בהגת העולם שיהיה בחרו ומן חסר דעת וחכמה לגמרי בחמור, הרי שחמור אחד הוא. ומפני כי מלך המשיח לא יהיה כאשר מלכים ומושלים הכוזבים הם תחתיהם בזווע, אבל מלך המשיח ינהיג העולם בכח מדריגת חכמתו (ישעיה יא) וצדקות שפתיו ימית רשע לפיכך אחר עני ורוכב, כלומר לא מצד כחו יהיה מנהיג העולם רק כאשר